

دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
وزارت علوم و تحقیقات و فناوری
دانشکده‌ی علوم پایه
گروه ریاضی

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی ریاضی محض (گرایش هندسه)
توسط خانم مهسا پورمند

تحت عنوان
زیرمینیفلدهای فضاگون با نقص بعد دو در فضاهای مینکوفسکی

در تاریخ ۸۹/۷/۷ توسط کمیته تخصصی زیر مورد بررسی و تصویب نهائی قرار گرفت.

	دکتر رضا میرزایی	(۱) استاد راهنما
	دکتر عبدالرحمن رازانی	(۲) استاد مشاور
	دکتر جعفر شفاف	(۳) استاد داور خارجی
	دکتر شیرویه پیروی	(۴) استاد داور داخلی
	دکتر مجید سلیمانی	(۵) استاد نماینده تحصیلات تکمیلی

فهرست مندرجات

ii	چکیده
iv	پیشگفتار
۱	۱ تعاریف و مفاهیم مقدماتی
۵	۲ زیرمنیفلدهای فضاگون در فضای دسیتر
۱۷	۳ ابرویه‌های نورگون و برخورد با مخروط نوری
۳۱	۴ تابع‌های ارتفاع مخروط نوری
۳۱	۱.۴ تابع‌های ارتفاع مخروط نوری در فضای دسیتر
۴۰	۲.۴ تابع‌های ارتفاع مخروط نوری در فضای هیپربولیک
۴۸	۵ نظریه‌ی برخورد
۵۶	۶ پدال مخروط نوری
۶۲	۷ فرم نوع گوس-بانن و فرم مونژ فضای دسیتر

۶۲	.....	فرم نوع گوس-بانت	۱.۷
۶۹	.....	فرم مونژ فضای دسیتر	۲.۷
۷۲		زیرمینفلهای فضاگون با کنج نرمال موازی	۸
۷۹		رده‌بندی فضای دسیتر ۴-بعدی	۹
۸۴		پیوست‌ها	۱۰
۸۴	.....	پیوست A: نظریه‌ی تکینگی لاگرانژ	۱.۱۰
۸۷	.....	پیوست B: نظریه‌ی تکینگی لژاندر	۲.۱۰
۹۰	.....	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی	
۹۱	.....	مراجع	

چکیده

در این پایان نامه خواص هندسی زیرخمینه‌های فضاگون با نقص بعد دو در فضای دسیت‌ردسیترا بررسی کرده و به بیان ویژگی‌هایی از انحناهای گوس-کرونکر مخروط نوری برای زیرخمینه‌های فضاگون با نقص بعد دو در فضای مینکوفسکی که مشابه ویژگی‌های معمولی انحناهای گوس برای ابرویه‌ها در فضای اقلیدسی است می‌پردازیم. در حالت موضعی، این انحنا اشتراک بین ابرویه‌ها با ابرصفحه‌های نورگون را شرح می‌دهد. ما خواص هندسی این انحناها را مطالعه کرده و قضیه‌ی نوع گوس-بانت در این مورد را معرفی می‌کنیم.

در ادامه به بحث درباره‌ی تکینگی ابرویه‌های نورگون و رابطه‌ی بین تکینگی‌های این نگاشت‌ها و خواص هندسی آن‌ها در ابرویه‌های فضاگون، به‌عنوان یک کاربرد از نظریه‌ی تکینگی لژاندر می‌پردازیم. در پایان نگاشت‌های گوس مخروط نوری در فضای دسیترا ۴-بعدی و تکینگی این ابرویه‌ها را رده‌بندی خواهیم کرد.

واژه‌های کلیدی: فضای مینکوفسکی، انحناهای گوس، انحناهای گوس-کرونکر، مخروط نوری، تکینگی لژاندر، تکینگی لاگرانژ، فضای دسیترا، تابع ارتفاع مخروط نوری، توابع هیپربولیک.

پیشگفتار

فضای دسیتریک فضای لورنتزی با انحنا ثابت است. بحث درباره‌ی ویژگی‌های هندسی و تکینگی ابررویه‌های نورگون و نگاشت گوس مخروط نوری برای زیرخمینه‌های فضاگون در فضای دسیتریک کاربرد مهم از نظریه‌ی تکینگی لژاندر می‌باشد.

هندسه دیفرانسیل خارجی ابررویه‌ها در فضای هیپربولیک را با استفاده از نظریه‌ی تکینگی لژاندر بررسی می‌کنیم و نشان می‌دهیم که تکینگی‌های گوس مخروط نوری و نگاشت گوس مخروط نوری دارای ویژگی‌های هندسی در ابررویه‌های فضاگون هستند.

یکی از کاربردهای مطالعه‌ی هندسه دیفرانسیل خارجی زیرخمینه‌های فضای مینکوفسکی در نظریه‌ی نسبیت است. به‌عنوان مثال ابررویه‌های نورگون را می‌توان به‌عنوان ابررویه‌های خط دار روی زیرخمینه‌های فضاگون از نقص بعد دو در نظر گرفت.

ایزومیا^۱، کوسوکی^۲، پی^۳ و رومرو^۴ ابررویه‌های نورگون در رویه‌های فضاگون فضای مینکوفسکی^۴—بعدی و زیرخمینه‌های فضاگون با نقص بعد دو در فضای مینکوفسکی^{۱۱}—بعدی را مورد مطالعه قرار دادند و دریافته‌اند که با توجه به بردارهای نرمال نورگون می‌توان یک فرمول از نوع گوس بانت^۵ به‌عنوان یک انحنا گوس—کرونکر روی زیرخمینه‌های فضاگون با نقص بعد دو، ساخت. سپس به بحث درباره‌ی رویه‌های نورگون وابسته به خم‌های فضاگون در فضای دسیتر^۳—بعدی با استفاده از

Izumiya^۱

Kossowski^۲

pei^۳

romero^۴

Gauss-Bonnet^۵

فرمول سرت-فرن^۶ پرداخته و یک رده‌بندی از تکینگی رویه‌های نورگون برای خم‌های فضاگون که یال تیزه‌ای و یا دم‌فاخته‌ای هستند ارائه دادند.

رابطه‌ی بین هندسه و تکینگی تکیه بر حقیقت بنیادی برخورد یک زیرخمینه با مدل‌هایی از فضای محدود دارد که می‌تواند به وسیله‌ی آنالیز خانواده‌های مناسب از تابع‌های برخورد یا به‌طور هم‌ارز نداشت‌های لژاندر^۷ و لاگرانژ^۸ مربوطه‌اشان بدست آیند.

در فضای مینکوفسکی، ارتباطی خاص بین مفاهیم مربوط به برخورد زیرخمینه‌ها و ابرصفحه‌های نورگون وجود دارد. برای مثال ویژگی‌های زیرخمینه‌های مشمول در فضای هیپربولیک، از هندسه‌ی h -کره ناشی می‌شود. علاوه بر این، با تحدید به زیرخمینه‌های مشمول در ابرصفحه‌های فضاگون، حالت خاصی از هندسه‌ی اقلیدسی را به دست می‌آوریم.

با هدف مطالعه‌ی هندسه‌ی خارجی ابرویه‌های نورگون در فضای مینکوفسکی ۴-بعدی، کوسوکی یک نداشت گوس روی رویه‌ی فضاگون مناسب‌اش معرفی کرد و با توجه به آن نتایج جالبی در خمینه‌های ۳-بعدی نورگون بدست آورد که مشابه نتایج شناخته شده در فضای اقلیدسی است.

با رده‌بندی موضعی تکینگی ابرویه‌های نورگون، ناوردهای جبری و هندسی به دست می‌آیند. به عبارت دیگر، کاربرد نظریه‌ی تکینگی شیوه‌ای برای مطالعه‌ی هندسه‌ی خارجی زیرخمینه‌های فضای هیپربولیک و فضای دسیتر است که به عنوان مثالی از آن می‌توان مخروط نوری در فضای مینکوفسکی را نام برد. در این پایان نامه، این روش را دنبال کرده و خواص هندسی لورنتزی برای زیرخمینه‌های فضاگون با نقص بعد دو در فضای مینکوفسکی، را شرح می‌دهیم. برای این هدف، برخی خواص موضعی زیرخمینه‌ها را بررسی می‌کنیم.

میدان برداری نرمال دلخواه n^T را روی یک زیرخمینه‌ی خاص در نظر می‌گیریم. ابتدا n^T را ثابت فرض می‌کنیم که در این صورت دو حالت برای انتخاب کلاس کنج نرمال وجود دارد. یکی کنج (n^T, n^S) و دیگری جهت معکوش یعنی کنج $(n^T, -n^S)$. به هریک از این کنج‌ها می‌توان انحنای گوس-کرونکر مخروط نوری $K_I(n^T, \pm n^S)$ را وابسته کرد. یعنی انحنای گوس-کرونکر مخروط نوری وابسته به انتخاب کنج (n^T, n^S) است. اما بعد از نرمال سازی انحنای گوس کرونکر مخروط نوری نرمال شده‌ی $\tilde{K}_I^\pm$ ، مستقل از انتخاب کنج نرمال $(n^T, \pm n^S)$ می‌باشد.

در ادامه خواص هندسی انحنای گوس-کرونکر مخروط نوری نرمال شده را با استفاده از نظریه‌ی

Frenet-Serret^۶Legendrian^۷Lagrangian^۸

تکنیکی‌های لژاندر و لاگرانژ تجزیه و تحلیل کرده و به‌طور خاص به توصیف ویژگی‌های تخت بودن^۹ می‌پردازیم.

ثابت می‌کنیم برای هر کنج (n^T, n^S) ، $\tilde{K}_l(p) = 0$ اگر و تنها اگر $K_l(n^T, n^S)(p) = 0$.

بعد از بررسی ویژگی‌های عمومی زیرخمینه‌های با نقص بعد دو، یک نظریه‌ی نوع گوس-بانن روی انحنای گوس کروونکر مخروط نوری نرمال شده، برای زیرخمینه‌های فضاگون جهت‌پذیر با بعد زوج معرفی می‌کنیم.

از آنجا که انحنای گوس-کروونکر مخروط نوری نرمال به انتخاب جهت نرمال بستگی دارد، برای بررسی ویژگی‌های عمومی آن نیازمند استفاده از بردارهای نرمال زیرخمینه‌ها هستیم و اما براساس تعریف انحنای گوس-کروونکر مخروط نوری عمومی $\tilde{K}_l$ ، احتیاج به فرض جهت‌پذیر بودن زیرخمینه‌ی M داریم.

برخلاف فضای اقلیدسی، مفهوم انحنای گوس-کروونکر در فضای مینکوفسکی به هندسه‌ی ذاتی وابسته نیست.

جهت نرمال زیرخمینه‌ی فضاگون به‌طور یکتا مشخص نمی‌شود. از این رو با در نظر گرفتن نقص بعد دو روی زیرخمینه‌های فضاگون می‌توان کنج‌های نرمال مخروط نوری را مشخص و نگاشت گوس و ابرویه‌های نورگون را تعریف کرد.

همچنین به بررسی ویژگی‌های بنیادی فضای مینکوفسکی پرداخته و انحنای گوس-کروونکر مخروط نوری را بیان کرده و ویژگی‌های اساسی آن را مطالعه می‌کنیم.

برای این منظور ابتدا تعاریفی مقدماتی از هندسه‌ی خمینه‌ها را بیان کرده و به بررسی ویژگی‌های بنیادی فضای مینکوفسکی که در طول تحقیق به آن نیاز داریم می‌پردازیم. سپس انحنای گوس-کروونکر مخروط نوری را تولید و ویژگی‌های اساسی آن را در این فضا بررسی می‌کنیم. در فصول بعد به مطالعه‌ی نگاشت گوس مخروط نوری و ابرویه‌های رکابی مخروط نوری می‌پردازیم. در ادامه، قضیه‌ی گوس-بانن برای مخروط نوری نرمال شده روی زیرخمینه‌های فروبرده شده با نقص بعد دو، در فضای مینکوفسکی را بیان و اثبات می‌کنیم. و نتایج کلی درباره‌ی خم‌ها و رویه‌های فروبرده شده با نقص بعد دو بدست می‌آوریم.

سپس نمونه‌ای از زیرخمینه‌های فضاگون با نقص بعد دو شامل کلاف نرمال تخت را بررسی می‌کنیم. ابرویه‌های فضای اقلیدسی، فضای هیپربولیک، فضای دسیتر و مخروط نوری را به‌عنوان مثال‌هایی

مهم از این کلاس ارائه می‌کنیم.

در آخر دو پیوست شامل نتایج و مفاهیم بنیادی از تکنیکی‌های لژاندر و لاگرانژ استفاده شده در متن را ارائه می‌دهیم.

فصل ۱

تعاریف و مفاهیم مقدماتی

در این فصل تعاریف و قضایایی از هندسه خمینه‌ها ارائه می‌شود که دانستن آنها در فصل‌های آتی ضرورت دارد.

تعریف ۱.۱ فرض کنید M و N دو خمینه و $p \in M$ باشد. می‌گوییم نگاشت $F : M \rightarrow N$ در نقطه‌ی p هموار است، هرگاه برای هر نقشه‌ی (U, φ) که $p \in U$ و هر نقشه‌ی (V, ψ) که $F(p) \in V$ ، نگاشت $\hat{F} = \psi \circ F \circ \varphi^{-1}$ در دامنه‌ی تعریف خود، هموار باشد.

تعریف ۲.۱ نگاشت $F : M \rightarrow N$ را دیفئومورفیسم نامند، هرگاه F^{-1} موجود و هموار باشد.

تعریف ۳.۱ فرض کنید M و N دو خمینه و $\phi : M \rightarrow N$ یک نگاشت هموار است. ϕ را غوطه‌ورسازی نامند، هرگاه برای هر $p \in M$ ، $d\phi : T_p M \rightarrow T_p N$ یک به یک باشد ($q = \phi(p)$).

تعریف ۴.۱ اگر $\phi : M \rightarrow N$ غوطه‌ورسازی بوده و ϕ یک به یک باشد، $\tilde{N} = \phi(N)$ را زیرخمینه‌ی غوطه‌ور در M می‌نامند. در این حالت توپولوژی $\tilde{N}$ توسط ϕ از N بدست می‌آید. به این معنی که U در $\tilde{N}$ باز است اگر و تنها اگر $\phi^{-1}(U)$ در N باز باشد.

تعریف ۵.۱ اگر $\phi: M \rightarrow N$ غوطه‌ورسازی یک به یک باشد و توپولوژی زیرفضایی برای $\tilde{N}$ با توپولوژی بدست آمده توسط ϕ یکی باشد در این صورت ϕ یک نشاننده و $\tilde{N}$ زیرمنیفلد نشانده شده در M می‌باشد.

نکته ۱.۱ اگر $\phi: M \rightarrow N$ غوطه‌ورسازی یک به یک و N فشرده باشد، آن‌گاه ϕ نشاننده است.

تعریف ۶.۱ فرض کنید M یک خمینه و $m = \dim M$ و $N \subset M$ است. N را زیرخمینه‌ی معمولی M گویند هرگاه برای هر $p \in N$ ، نقشه‌ی مکعبی (U, φ) حول p موجود باشد، چنانکه برای هر $q \in N \cap U$ داشته باشیم $\varphi(q) = (x_1, \dots, x_n, 0, \dots, 0)$.

تعریف ۷.۱ خمینه‌ی M جهت‌پذیر است هرگاه گردایه‌ی $\{(U_\alpha, \varphi_\alpha)\}$ از نقشه‌ها موجود باشد، چنانکه این گردایه M را بپوشاند و برای هر دو نقشه‌ی $\{(U_1, \varphi_1)\}$ و $\{(U_2, \varphi_2)\}$ متعلق به گردایه‌ی مذکور، دترمینان ماتریس ژاکوبی تابع $\varphi_1 \circ \varphi_2^{-1}$ مثبت باشد.

تعریف ۸.۱ منحنی $\alpha: I \rightarrow M$ را یک منحنی انتگرال برای میدان برداری V متعلق به $X(M)$ (مجموعه‌ی میدان‌های برداری هموار روی M) می‌نامند هرگاه برای هر $t \in I$ ، $\alpha'(t) = V_{\alpha(t)}$ یعنی بردار سرعت منحنی α در هر نقطه برابر V است.

تعریف ۹.۱ فرض کنید $b: V \times V \rightarrow R$ یک نگاشت دوخطی متقارن روی V است:

$$(۱) \quad b \text{ را مثبت (منفی) معین نامند، هرگاه برای هر } v \neq 0, \quad b(v, v) > 0 \text{ (} b(v, v) < 0 \text{) باشد.}$$

$$(۲) \quad b \text{ را مثبت (منفی) نیمه معین نامند، هرگاه برای هر } v \neq 0, \quad b(v, v) \geq 0 \text{ (} b(v, v) \leq 0 \text{) باشد.}$$

$$(۳) \quad b \text{ را ناتب‌هگون نامند هرگاه:}$$

$$\forall w \in V, \quad b(v, w) = 0 \implies v = 0$$

تعریف ۱۰.۱ نگاشت خطی $T: V \rightarrow W$ را ایزومتري نامند، هرگاه T ضرب اسکالر را حفظ کند یعنی برای هر $v_1, v_2 \in V$ رابطه‌ی:

$$\langle T(v_1), T(v_2) \rangle = \langle v_1, v_2 \rangle$$

برقرار باشد.

تعریف ۱۱.۱ اگر $\{e_1, \dots, e_n\}$ یک پایه متعامد یک فضای برداری V باشد می‌توان e_i ها را طوری مرتب کرد که:

$$\varepsilon_i = \langle e_i, e_i \rangle = \begin{cases} -1 & ; i \leq s \\ +1 & ; i > s \end{cases}$$

فضای تولید شده توسط $\{e_1, \dots, e_s\}$ بزرگترین زیرفضای V است که منفی معین می‌باشد. بعد این فضا یعنی s ، اندیس V نامیده می‌شود. $s = \text{ind}V$.

تعریف ۱۲.۱ یک تانسور متریک g روی خمینه‌ی M عبارت است از تانسور مرتبه‌ی $(2, 0)$ مانند $g_p: T_pM \times T_pM \rightarrow R$ ، $(p \in M)$ روی M که اندیس آن ثابت باشد، یعنی در هر نقطه‌ی $p \in M$ یک ضرب اسکالر روی T_pM است و اندیس T_pM با تغییر p ثابت می‌ماند.

تعریف ۱۳.۱ خمینه‌ی هموار M را نیمه ریمانی گویند اگر یک تانسور متریک روی M موجود باشد.

نکته ۲.۱ اندیس T_pM را که برای همه‌ی نقاط p ثابت فرض می‌شود، اندیس M می‌نامند و با علامت ν نمایش می‌دهند، بنابراین $\nu \leq n = \dim M$.

نکته ۳.۱ اگر اندیس $\nu = 0$ باشد خمینه‌ی M را ریمانی گویند.

نکته ۴.۱ اگر اندیس $\nu = 1$ باشد خمینه‌ی نیمه ریمانی M را خمینه‌ی لورنتزی گویند.

توجه ۱.۱ R_1^n را فضای مینکوفسکی n بعدی می‌نامند.

نکته ۵.۱ به ازای $n = ۴$ ، R_1^4 ، همان فضا-زمان نسبیت خاص است.

تعریف ۱۴.۱ بردار v در $T_p M$ را:

(۱) شبه فضا می نامیم اگر $v = 0$ و یا $\langle v, v \rangle < 0$ باشد.

(۲) پوچ می نامیم اگر $v \neq 0$ و $\langle v, v \rangle = 0$ باشد.

(۳) شبه زمان می نامیم اگر $\langle v, v \rangle > 0$ باشد.

تعریف ۱۵.۱ فرض کنید P یک زیرخمینه از خمینه ی نیمه ریمانی M است. اگر $j^*(g)$ تانسور

متریک روی P باشد. P یک خمینه ی نیمه ریمانی است که آن را زیرخمینه ی نیمه ریمانی M می نامند.

($P \rightarrow M$: j نگاشت احتوا و g یک ضرب اسکالر روی M است).

فصل ۲

زیرمنیفلدهای فضاگون در فضای دسیتر

یادآوری ۱.۲ برای هر دو بردار $X = (x_0, \dots, x_n)$ و $Y = (y_0, \dots, y_n)$ در R^{n+1} ، ضرب اسکالر X و Y را به صورت زیر تعریف می‌کنیم:

$$\langle X, Y \rangle = -x_0 y_0 + \sum_{i=1}^n x_i y_i$$

$(R^{n+1}, \langle, \rangle)$ را یک فضای مینکوفسکی $(n+1)$ بعدی می‌نامیم و برای سادگی به جای $(R^{n+1}, \langle, \rangle)$ از علامت R_1^{n+1} استفاده می‌کنیم.

تعریف ۱.۲ بردار $X \in R_1^{n+1} \setminus \{0\}$ را فضاگون گویند هرگاه $\langle X, X \rangle < 0$ ، زمان‌گون گویند هرگاه $\langle X, X \rangle = 0$ و نورگون گویند هرگاه $\langle X, X \rangle > 0$.

یادآوری ۲.۲ نرم بردار $X \in R_1^{n+1}$ را به صورت $\|X\| = \sqrt{|\langle X, X \rangle|}$ تعریف می‌کنند.

تعریف ۲.۲ برای هر بردار $V \in R_1^{n+1}$ و هر عدد حقیقی C مجموعه‌ی زیر را ابرصفحه با بردار نرمال V می‌نامند:

$$HP(V, C) = \{X \in R_1^{n+1} \mid \langle X, V \rangle = C\}$$

$HP(V, C)$ را ابرصفحه فضاگون گویند هرگاه V زمان‌گون باشد و به طور مشابه $HP(V, C)$ را زمان‌گون گویند هرگاه V فضاگون و آن را نورگون گویند هرگاه V نورگون باشد.

تعریف ۳.۲ فضای هیپربولیک و فضای دسیتر n -بعدی را به صورت زیر تعریف می‌کنند:

$$H_+^n(-1) = \{X \in R_1^{n+1} \mid \langle X, X \rangle = -1, x_0 \geq 1\}$$

$$S_1^n = \{X \in R_1^{n+1} \mid \langle X, X \rangle = 1\}$$

برای هر $x_1, \dots, x_n \in R_1^{n+1}$ بردار $x_1 \wedge \dots \wedge x_n$ را به صورت زیر تعریف می‌کنیم:

$$x_1 \wedge x_2 \wedge \dots \wedge x_n = \det \begin{pmatrix} -e_0 & e_1 & \dots & e_n \\ x_0^1 & x_1^1 & \dots & x_n^1 \\ x_0^2 & x_1^2 & \dots & x_n^2 \\ \vdots & \vdots & \dots & \vdots \\ x_0^n & x_1^n & \dots & x_n^n \end{pmatrix}$$

که در آن $\{e_0, \dots, e_n\}$ پایه متعارف R_1^{n+1} است. روشن است که $x_1 \wedge \dots \wedge x_n$ بر هر x_i ($i = 1, \dots, n$) عمود است و داریم:

$$\langle X, x_1 \wedge \dots \wedge x_n \rangle = \det(X, x_1, \dots, x_n)$$

تعریف ۴.۲ مجموعه‌ی $LC_a = \{x \in R_1^{n+1} \mid \langle x - a, x - a \rangle = 0\}$ را یک مخروط نوری

بسته با راس a و $LC_\pm^* = \{x = (x_0, \dots, x_n) \in LC_0 : x_0 > 0 (x_0 < 0)\}$ را مخروط نوری در مبدا می‌نامند.

اگر U زیر مجموعه ی باز R^{n-2} و $X : U \rightarrow S^n$ یک نشاننده باشد، گوئیم X در S^n فضاگون است اگر $\{X_{u_i}(u)\}$ فضاگون باشد به قسمی که $u \in U$ و $X_{u_i} = \frac{\partial X}{\partial u_i}$ ، در این صورت $M = X(U)$ را زیرخمینه ی فضاگون با نقص بعد دو در S^n گوئند.

با استفاده از این مطلب که M یک زیرمنیفلد از S^n است، برای هر $p \in M$ می توان نوشت:

$$T_p S^n = T_p M \oplus T_p^\perp M$$

$T_p^\perp M$ را با $N_p M$ نمایش داده و آن را فضای نرمال بر $T_p M$ گوئند. از آنجاکه M فضاگون می باشد می توان نتیجه گرفت $N_p M$ ، زمان گون است.

برای هر $p \in M$ فضای مماس $T_p M$ از M یک زیرفضای فضاگون و فضای نرمال $N_p M$ یک رویه ی زمان گون است. $n^T(u)$ را برش نرمال یکه زمان گون متعلق به $N_p M$ گوئند هرگاه برای هر $u \in U$ ، $\langle n^T(u), X(u) \rangle = 0$ ، بنابراین می توانیم یک برش نرمال یکه فضاگون $n^S(u) \in N_p M$ را به صورت زیر تعریف کنیم:

$$n^S(u) = \frac{n^T(u) \wedge X_{u_1}(u) \wedge \cdots \wedge X_{u_{n-2}}(u)}{\|n^T(u) \wedge X_{u_1}(u) \wedge \cdots \wedge X_{u_{n-2}}(u)\|}$$

و داریم $\langle n^T(u), n^T(u) \rangle = -1$ و $\langle n^S(u), n^S(u) \rangle = 1$ و $\langle n^S(u), n^T(u) \rangle = 0$ ، بنابراین بردار $n^S(u) \pm n^T(u)$ نورگون است زیرا:

$$\langle n^S(u) \pm n^T(u), n^S(u) \pm n^T(u) \rangle = \langle n^S(u), n^S(u) \rangle \pm \langle n^S(u), n^T(u) \rangle \pm \langle n^T(u), n^S(u) \rangle + \langle n^T(u), n^T(u) \rangle$$

$$\langle n^T(u), n^S(u) \rangle + \langle n^T(u), n^T(u) \rangle = (-1) + (1) = 0$$

از آنجایی که $\{X(u), X_{u_1}(u), \dots, X_{u_{n-2}}(u)\}$ یک پایه برای $T_p M$ و $\{n^T(u), n^S(u)\}$ پایه ی فضای نرمال $N_p M$ است، بنابراین دستگاه $\{X(u), n^T(u), n^S(u), X_{u_1}(u), \dots, X_{u_{n-2}}(u)\}$ پایه ای برای $T_p R^{n+1}$ است.

با استفاده از تعاریف بالا، از آنجا که X فضاگون است داریم $\langle X, X \rangle \equiv 1$. بنابراین برای $(i = 1, 2, \dots, n-1)$ ، $\langle X_{u_i}, X \rangle = 0$. از این رو بردار $e(u)$ را به صورت زیر تعریف می‌کنیم:

$$e(u) = \frac{X(u) \wedge X_{u_1}(u) \wedge \dots \wedge X_{u_{n-1}}(u)}{\|X(u) \wedge X_{u_1}(u) \wedge \dots \wedge X_{u_{n-1}}(u)\|}$$

در نتیجه روابط $\langle e(u), X \rangle = 0$ ، $\langle e(u), X_{u_i} \rangle \equiv \langle e(u), X \rangle = 0$ ، برای $(i = 1, 2, \dots, n-1)$ برقرار است.

از آنجا که $X(u) \in S^n$ و $e(u) \in H_+^n(-1)$ پس $X(u) \pm e(u) \in LC_{\pm}^*$.

n^T و n^{-T} دو بردار نرمال یک‌ه‌گانه زمان‌گون و n^S و n^{-S} دو بردار یک‌ه‌گانه فضاگون متعلق به $N_p M$ هستند، بنابراین $n^T \pm n^S$ و $n^{-T} \pm n^{-S}$ دو بردار نورگون متناظر با آنها می‌باشند.

لم ۱.۲ بردارهای $n^T \pm n^S$ و $n^{-T} \pm n^{-S}$ موازی اند.

ابرویه‌ی $HP(v, c) \cap S^n$ را در نظر می‌گیریم، $HP(v, c) \cap S^n$ را یک ابرسطح ^{1} بیضوی گویند هرگاه $HP(v, c)$ فضاگون، یک ابرسطح هیپربولیک گویند هرگاه $HP(v, c)$ زمان‌گون باشد، همچنین $HP(v, 1) \cap S^n$ را یک ابر h -کره‌ی دسیتر نامند هرگاه، $HP(v, 1)$ نورگون باشد.

نگاشت گوس مخروط نوری برای $M = X(U)$ به صورت زیر قابل تعریف است:

$$L^{\pm} : U \rightarrow LC^*$$

$$L^{\pm}(u) = n^T(u) \pm n^S(u)$$

قضیه ۱.۲ فرض کنید $X : U \rightarrow S^n$ یک ابررویه‌ی فضاگون در S^n باشد. تصویر گوسی مخروط

نوری $L^{\pm}$ ثابت است اگر و فقط اگر ابررویه‌ی فضاگون $M = X(U)$ بخشی از یک ابر h -کره‌ی دسیتر باشد.

---

¹hyperquadric

برهان فرض می‌کنیم $L^\pm(u)$ ثابت باشد، آن‌گاه به ازای هر $u \in U$ داریم:

$$\langle X(u), L^\pm \rangle = \langle X(u), X(u) \pm e(u) \rangle = 1$$

بنابراین $X(U) \subset HP(L^\pm, 1)$ از طرفی داشتیم $X(U) \subset S_1^n$ ، در نتیجه $X(U) \subset HP(L^\pm, 1) \cap S_1^n$.
برعکس: فرض می‌کنیم به ازای $v \in LC^*$ و $c \neq 0$ رابطه‌ی $X(U) \subset HP(v, c) \cap S_1^n$ برقرار باشد،
 آن‌گاه:

$$\langle X(u), v \rangle = c \quad \implies \quad \langle X_{u_i}(u), v \rangle = \langle v, v \rangle = 0$$

و این بدین معنی است که $v = cL^+(u)$ یا $v = cL^-(u)$. بنابراین $L^\pm$ بردار ثابت $\frac{1}{c}v$ است. □

نگاشت $n^T \pm n^S : M \rightarrow R_1^{n+1}$ را در نظر می‌گیریم، برای هر $p \in M$ دیفرانسیل آن که یک نگاشت خطی است به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$d_p(n^T \pm n^S(u)) : T_p M \rightarrow T_p R_1^{n+1} = T_p M \oplus N_p M$$

حال دو نگاشت تصویر یکا متعامد $\pi^t : T_p R_1^{n+1} \rightarrow T_p M$ و $\pi^n : T_p R_1^{n+1} \rightarrow N_p M$ را در نظر گرفته و با استفاده از آن نگاشت‌های زیر را تعریف می‌کنیم:

$$d_p(n^T \pm n^S)^t = \pi^t \circ d_p(n^T \pm n^S)$$

$$d_p(n^T \pm n^S)^n = \pi^n \circ d_p(n^T \pm n^S)$$

تبدیل‌های خطی $S_p^\pm(n^T, n^S) = -d_p(n^T \pm n^S)^t$ و $A_p = d_p(n^T \pm n^S)^n$ روی $T_p M$ را به ترتیب یک (n^T, n^S) -عملگر شیب از $M = X(U)$ در $p = X(u)$ و یک التصاق نرمال وابسته به کنج نرمال (n^T, n^S) از M در p می‌نامند.

مقادیر ویژه $S_p^\pm(n^T, n^S)$ را با $\{\kappa_i^\pm(n^T, n^S)(p)\}_{i=1}^{n-2}$ نمایش داده و آن را انحنای اصلی مخروط نوری وابسته به (n^T, n^S) در نقطه p می‌نامند، همچنین مقدار ویژه A_p را با $\bar{\kappa}$ نمایش می‌دهند.

انحنای گوس-کرونکر مخروط نوری وابسته به (n^T, n^S) در نقطه p را به صورت زیر تعریف می‌کنند:

$$K_l^\pm(n^T, n^S)(p) = \det S_p^\pm(n^T, n^S)$$

تحت یکسانی U و M ، مشتق $dX(u_0)$ را می‌توان با نگاشت همانی $id_{T_p M}$ روی فضای مماس $T_p M$ در $p = X(u_0)$ یکسان در نظر گرفت. این بدان معناست که $dL^\pm(u_0) = id_{T_p M} \pm de(u_0)$. با دلایلی مشابه می‌توان ثابت کرد که $de(u_0)$ نیز یک تبدیل خطی روی فضای مماس $T_p M$ است، بنابراین $dL^\pm(u_0)$ یک تبدیل خطی روی $T_p M$ است به طوری که $S_p^\pm = dL^\pm(u_0) : T_p M \rightarrow T_p M$ و $A_p = -de(u_0) : T_p M \rightarrow T_p M$ از این رو $S_p^\pm = id_{T_p M} \pm A_p$. در نتیجه رابطه $\bar{\kappa}_p^\pm = -1 \pm \kappa_p$ بین مقادیر ویژه $S_p^\pm$ و A_p برقرار می‌شود.

تعریف ۵.۲ نقطه p را یک (n^T, n^S) -نقطه نافی نامند هرگاه انحنای اصلی در نقطه p برابر و برای $\kappa^\pm \in R$ رابطه $S_p^\pm(n^T, n^S) = \kappa^\pm id_{T_p M}$ برقرار باشد. همچنین M را کلاً نافی گویند هرگاه هر نقطه‌ای M یک (n^T, n^S) -نقطه نافی باشد.

قضیه ۲.۲ اگر $M = X(U)$ کلاً نافی باشد، به ازای هر $p \in M$ ، $\kappa_p^\pm$ و $\bar{\kappa}_p$ ثابت و برابر $\kappa^\pm$ و $\bar{\kappa}$ هستند. آن‌گاه رده‌بندی زیر برقرار است:

$$(۱) \quad \text{فرض کنید } \kappa^\pm \neq 0.$$

- اگر $|\kappa^\pm + 1| < |\bar{\kappa}| < 0$ ، آن‌گاه M یک قسمت از ابرسطح هیپربولیک $HP(v, 1) \cap S_1^n$ است.
- اگر $|\kappa^\pm + 1| < |\bar{\kappa}| < 1$ ، آن‌گاه M یک قسمت از یک ابرسطح بیضوی $HP(v, 1) \cap S_1^n$ است.

• اگر $\bar{\kappa} = \kappa^\pm + 1 = 0$ ، آن گاه M یک قسمت از یک ابرسطح هیپربولیک $HP(v, 0) \cap S^n$ است.

(۲) اگر $\kappa^\pm = 0$ آن گاه M یک قسمت از ابر h -کره دسیتر است.

برهان با استفاده از تعریف به ازای $(i = 1, 2, \dots, n-1)$ و هر $p = X(u) \in M$ داریم $-L_{u_i}^\pm = \kappa_p^\pm X_{u_i}(u)$ ، بنابراین $L_{u_i u_j}^\pm(u) = \kappa_{u_j p}^\pm X_{u_i}(u) + \kappa_p^\pm X_{u_i u_j}(u)$ ، از آنجا که $L_{u_i u_j}^\pm = L_{u_j u_i}^\pm$ و $X_{u_i u_j} = X_{u_j u_i}$ ، آنگاه $\kappa_{u_j p}^\pm X_{u_i}(u) - \kappa_{u_i p}^\pm X_{u_j}(u) = 0$ ، به عبارت دیگر به ازای $(i = 1, 2, \dots, n-1)$ ، X_{u_i} ها مستقل خطی اند، در نتیجه $\kappa_p^\pm$ ثابت و برابر $\kappa^\pm$ است. از آنجا که $\kappa^\pm = \pm \bar{\kappa}_p - 1$ ، داریم $\bar{\kappa}_p^\pm$ ثابت و برابر $\bar{\kappa}^\pm$ است.

حال فرض می‌کنیم $\kappa^\pm \neq 0$ ، با استفاده از فرض به ازای $(i = 1, 2, \dots, n-1)$ ، داریم $-e_{u_i} = \bar{\kappa} X_{u_i}$ ، بنابراین برای هر $u \in U$ بردار ثابت a موجود است به طوری که $a = \bar{\kappa} X(u) + e(u)$. اگر $0 \neq \kappa^\pm + 1 = |\bar{\kappa}|$ ، برای بردار $a = (\frac{1}{\bar{\kappa}})a$ ، داریم $\langle v, v \rangle = 1 - \frac{1}{\bar{\kappa}^2}$ و $\langle X, v \rangle = 1$. بنابراین دو ادعای اول برقرار است. اگر $\bar{\kappa} = 0$ ، به ازای $v = a$ روابط $\langle v, v \rangle = -1$ و $\langle X, v \rangle = 0$ برقرار است، در نتیجه ادعای سوم نیز برقرار می‌باشد.

سرانجام فرض می‌کنیم $\kappa^\pm = 0$ ، بنابراین به ازای $(i = 1, 2, \dots, n-1)$ داریم $L_{u_i}^\pm = 0$ و این نتیجه می‌دهد که $L^\pm$ ثابت است و بنابراین حکم ثابت می‌شود. $\square$

از آنجا که X_{u_i} ها برای $(i = 1, 2, \dots, n-2)$ بردارهایی فضاگون اند یک متریمانی روی M به صورت $ds^2 = \sum_{i,j=1}^{n-2} g_{ij} du_i du_j$ قابل تعریف است، که در آن برای هر $u \in U$ ، g_{ij} به صورت $g_{ij} = \langle X_{u_i}, X_{u_j} \rangle$ می‌باشد.

همچنین فرم اساسی دوم مخروط نوری، وابسته به کنج نرمال (n^T, n^S) برای هر $u \in U$ به صورت زیر تعریف می‌شود:

$$h_{ij}^\pm(u) = - \langle (n^T \pm n^S)_{u_i}, X_{u_j} \rangle$$

نکته ۱.۲ فرمول ون گارتن مخروط نوری وابسته به کنج نرمال (n^T, n^S) به صورت زیر

می باشد:

$$(a): (n^T \pm n^S)_{u_i} = \pm \langle n^S, n_{u_i}^T \rangle (n^T \pm n^S) - \sum_{j=1}^{n-2} h_i^{\pm j} (n^T, n^S) X_{u_j}$$

به قسمی که:

$$(h_i^{j\pm} (n^T, n^S))_{ij} = (h_{ik}^{\pm} (n^T \pm n^S))_{ik} (g^{kj})_{kj}$$

و

$$(g^{kj})_{kj} = (g_{kj})^{-1}$$

بنابراین:

$$(b): \pi^t \circ (n^T \pm n^S)_{u_i} = - \sum_{j=1}^{n-2} h_i^{j\pm} (n^T, n^S) X_{u_j}$$

برهان از آنجا که $\langle n^T, n^T \rangle = -1$ ، داریم $\langle n_{u_i}^T, n^T \rangle = 0$ و با استفاده از

$$\langle n^T, X_{u_i} \rangle = \langle n^S, X_{u_i} \rangle = 0$$

$$(n^T + n^S)_{u_i} = \gamma n^T + \mu n^S + \sum_{j=1}^{n-2} T_i^j X_{u_j} \Rightarrow n_{u_i}^T + n_{u_i}^S = \gamma n^T + \mu n^S + \sum_{j=1}^{n-2} T_i^j X_{u_j}$$

$$\langle \cdot, n^T \rangle \rightarrow \langle n_{u_i}^T, n^T \rangle + \langle n_{u_i}^S, n^T \rangle = \gamma \langle n^T, n^T \rangle + \mu \langle n^S, n^T \rangle$$

$$+ \sum_{j=1}^s T_i^j \langle X_{u_j}, n^T \rangle$$

$$\Rightarrow -\gamma = \langle n_{u_i}^S, n^T \rangle \Rightarrow \gamma = - \langle n_{u_i}^S, n^T \rangle$$

با روشی مشابه می توان ثابت کرد $\mu = \langle n_{u_i}^T, n^S \rangle$. همچنین با استفاده از رابطه ی

داریم: